

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, V SREDO, 10. I. 1951

ŠTEV. 2 (371)

Samo v enotnosti je pot
k uspehu!

Za mirno rešitev korejskega vprašanja

Medtem ko gre med velikimi silami še vedno predvsem za to, katera bo katero obdela kot napadalca, si druge države, v prvi vrsti male, prizadevajo, da bi našle možnosti za mirno rešitev korejskega vprašanja. Za proučevanje takih možnosti je OZN ustanovila tudi tako imenovano komisijo treh, ki ji pripadajo zastopnika Kanade, in Indije ter predsednik Generalne skupščine OZN Entezam, katera pa doslej še ni mogla predložiti poročila o načelih, na katerih bi se opirala nadaljnja akcija Združenih narodov za prenehanje vojne na Koreji in mirno rešitev korejskega vprašanja. Član komisije kanadski zunanji minister Pearson je namreč izjavil, da delo komisije najbolj ovira sedanj položaj na Koreji, hkrati pa je izrazil upanje, da bo komisija treh v kratkem lahko predložila omenjeno poročilo.

Na drugi strani so številne delegacije izdelale ter predložile že številne načrte in resolucije o rešitvi korejskega vprašanja, toda je doslej ostalo še vse samo na papirju. Tudi izraelski delegat Obri Eban je na enem izmed zadnjih zasedanj obrazložil podoben načrt, potem ko je izrazil obžalovanje, da vlada LR Kitajske doslej odklanja pogajanja s komisijo treh. Podrobnega besedila svoje resolucije sicer ni predložil, razvidne pa so iz njegovega načrta za mirno rešitev vprašanja na Koreji določbe, da se sovražnosti takoj ustavijo in vse prizadete vlade izjavijo, da sprejmejo ustanovitve združene in demokratične Koreje. Nadalje predvideva izraelski načrt udeležbo držav, ki mejijo na Korejo, v številni LR Kitajsko, v komisiji za združitev in obnovo Koreje, kakor tudi postopni umik vseh tujih čet iz Koreje v roku, ki bi bil odvisen od okolnosti, ki naj bi korejskemu narodu omogočile, da sam odloča o svoji bodočnosti. Poleg obnove zagotavlja načrt še poročilo za neodvisnost korejske republike po OZN, pri čemer bi se poročilo pridružila tudi kitajska vlada, ter končno rešitev vprašanja odnosov LR Kitajske do OZN.

Na sedežu Združenih narodov se še nadalje trudijo, da bi se končala korejska vojna. Komisija treh pripravlja sedaj osnutek načela, ki naj bi po njenem mnenju služil kot temelj pri razgovorih o perečih problemih Daljnega vzhoda. Ti razgovori naj bi se pričeli po prekinitvi sovražnosti na Koreji. V Lake Successu pripisujejo velik pomen izjavi ameriškega delegata Austina, ki je naglasil, da je vlada pripravljena na častna pogajanja s kitajsko vlado. Austin pa je naznanil, da so ZDA za pogajanja z LR Kitajsko samo pod pogojem, da se poprej prenehajo sovražnosti na Koreji.

K taktiki tako imenovanih prostovoljcev na Koreji je jugoslovanski zunanji minister E. Kardelj ob proračunski razpravi na zasedanju zveze Ljudske skupščine v Beogradu izjavil naslednje: Vi namreč veste, da poteka kitajsko vmešavanje na Koreji z izgovorom, da to ni uradna državna intervencija, marveč akcija kitajskih prostovoljcev.

Zakaj je potrebna ta licemerska, smešna zvijača? Mar bi radi nadkrilili profesorje mednarodnega prava? To je jalovo upanje, ker je zvijača pravno nevzdržljiva, v praksi pa brez vrednosti.

Mar bi radi prikrili pred miroljubnimi množicami sveta vojno? Nesmisel, s tem ne le niso prikrili, marveč so pahili ves svet v mrzlico vojnih priprav, privedli svet na prag nove svetovne vojne. Ali morda hočejo ogoljufati zgodovino?

Toda zgodovine ni mogoče ogoljufati. Ostane samo en smisel te nesmiselne in nepošteno zvijače, ostane občutek, da je treba nekaj skriti pred miroljubnimi ljudmi, da je treba nekaj zakrinkati, da si je treba od nečesa oprati roke. Mar to ni samo na sebi znamenje, da politika, katere posledica je

korejska vojna, ni v skladu s koristmi miru na svetu in napredkom človeštva? Očitno! Ker pa se je v juniju s severnokorejskim vdorom v Južno Korejo slabo začelo, zato se stvari tudi sedaj slabo nadaljujejo.

Poveljstvo severnokorejske armade je potrdilo v svojem poročilu zavzetje Seula po severnokorejskih in kitajskih enotah. V poročilu je dalje rečeno, da so severnokorejske čete s sodelovanjem s kitajskimi silami napredovale v vsej širini fronte.

Ameriške čete so se umaknile tudi iz seul-

ske luke Incona, vendar je severne čete niso poizkušale zavzeti. Zdi se, da zasledujejo 8. armado. Generallajtnant Matthew Riggway bo očitno vodil samo zavlačevalne borbe, dokler se ne bi mogle sile 8. armade združiti z 10. korpusom na pusanskem področju v trdno linijo.

Po letalskih poročilih severne čete z nalogico pripravljajo 2 letališča pri Pjongjangu, kar kaže, da bo morda kitajska letalska sila opustila svoja mandžurska oporišča in se pomaknila v Korejo, da bi podprla ofenzivo.

Odgovor Sovjetske zveze na noto treh zahodnih držav

Sovjetska vlada je 31. decembra preteklega leta izročila britanskemu, ameriškemu in francoskemu poslaniku odgovor na njihovo noto glede konference štirih o glavnih svetovnih vprašanjih.

Kljub rezerviranosti glede sovjetskega odgovora so v londonskih političnih krogih mnenja, da se Sovjetska zveza načelno strinja s predhodnim sestankom štirih namestnikov, ki pa naj bi bil v Parizu ali Londonu, ne pa v New Yorku, kakor so to predlagale zahodne države. Sovjetska zveza nadalje predlaga, naj bodo na dnevnem redu morebitne konference štirih ministrov izključno evropska vprašanja in predvsem nemško vprašanje in je mnenja, da se o vprašanju Daljnega vzhoda ne more koristno razpravljati, ker ni bilo rešeno vprašanje sprejema

LR Kitajske v OZN in ker nekatere države niso priznale nove kitajske vlade.

Glede Nemčije poudarjajo v Moskvi potrebo, da se ne sprejme noben dokončni sklep o oborožitvi Zahodne Nemčije, dokler se ne skliče konferenca štirih zunanjih ministrov. Sovjetska zveza zavrača tudi obtožbe, da je oborožila Vzhodno Nemčijo.

Trenutno so v zvezi s tem sovjetskim odgovorom posvetovanja med Londonom, Washingtonom in Parizom. Tako v Washingtonu kakor v Londonu in Parizu izjavljajo, da sovjetski odgovor proučujejo in odklanjajo vsako izjavo o vsebini note.

Še najbolj optimistični so komentariji iz Francije, ki je mnenja, da je treba izkoristiti vsako še tako brezizgledno možnost, samo da se ohrani mir in prepreči izbruh nove vojne.

Italijansko delavsko gibanje mora najti pravo pot

V Rimu je bil sestanek predstavnikov italijanskih socialistov in komunistov, ki ne odobravajo sedanje politike kominformističnih vodstev italijanske komunistične in socialistične partije. Pobudo za sklicanje sestanka je dal demokratični tednik „Rolitica Nuova“, ki izhaja v Rimu.

Delegati so na sestanku analizirali italijansko notranjo in zunanjo politiko, zlasti pa politiko italijanske KP. Ugotovili so, da sta oportunistem in kapitulantstvu italijanskih kominformističnih voditeljev kriva, da danes v Italiji vlada stari gospodujoči razred fevdalizma, agrarne in industrijske buržuazije ter reakcionarnih krogov Vatikana, ki hoče uni-

čiti demokratične pridobitve narodnoosvobodilne vojne. Ko so razpravljali o zunanje-političnem položaju, so delegati obsodili sedanje politiko sovjetskih voditeljev, ki vsiljuje svojo voljo vsem komunističnim partijam, in jim ne puščajo pravice do kritike in debate. Obsodili so tudi politiko italijanskih kominformističnih voditeljev, ki se ne brigajo za razvoj in okrepitev revolucionarnih sil italijanskega proletariata, temveč čakajo na „osvoboditev“ in na „socializem“, ki naj bi jim ga prinesla Rdeča armada.

V resoluciji, ki so jo sprejeli na sestanku, pozivajo vse delavske sile, naj se zbere okrog enotnega gibanja za demokracijo in socializem.

V Londonu se posvetuje britanski imperij

V Londonu zboruje britanski imperij. Konferenca bo trajala deset dni in ima zelo obširen spored. Neprijetno je vplivala na začetek konference odsotnost vladnega predsednika iz Pakistana, ki je izostal zaradi tega, ker so odklonili, da bi razpravljali o kašmirskem problemu.

Na dnevnem redu je razpravljanje o svetovnem položaju od Koreje do Zapadne Nemčije. Zelo težko poglavje je vprašanje Kitajske. Kakor znano je Anglija kitajsko vlado priznala, došim je nekatere države članice niso priznale. Ta problem je tembolj težaven, ker se Avstralija in Nova Zelandija čutila od kitajske agresivnosti ogroženi in nista volje sprijazniti se z Maotsetungom. Perce je tudi vprašanje oborožitve Nemčije in možnost novih pogajanj z Moskvo. K temu pa se pridružujejo še vprašanja pojačanega oboroževanja Anglije, k čimer bi morale tudi države članice doprinesiti svoj delež. Zboro-

vanje se vrši v zelo kritičnem in napetem času, kar bo nedvomno vplivalo na delo in sklepe. Vsekakor britanski politiki nimajo ravno lahko stališče.

Za 10-letnico OF v Trstu

Izvršni odbor Osvobodilne fronte STO je pozval vse svoje članstvo in celotno slovensko prebivalstvo angloameriške cone STO, naj organizira tekmovanje v počastitev 10. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte. Tekmovanje bo trajalo od 1. januarja do 22. aprila 1951. V pozivu je rečeno, naj se organizacije Osvobodilne fronte STO v tem tekmovanju še bolj odločno borijo za enakopravnost Slovencev v javnem življenju, za politično in organizacijsko okrepitev organizacije, za vključevanje novih članov in za sodelovanje z drugimi demokratičnimi organizacijami.

Zadnja pot zveznega
prezidenta

V petek, 5. januarja 1951 so bile na Dunaju pogrebne svečanosti za umrlim zveznim prezidentom dr. Karlom Rennerjem. Dopoldne ob 11. uri so se zbrali člani zveznega sveta in poslanci državnega zbora k skupni žalni seji, na kateri je predsednik državnega zbora Kunschak govoril posmrtnico.

Pred mrtvaškim odrom v svečano — žalno opremljeni slavnostni dvorani v magistratu so se k pričetku pogrebnih svečanosti zbrali člani zvezne vlade, zavezniškega sveta, deželnih vlad in uradniki predsedniške pisarne. V spremstvu zveznega kanclerja ing. Figla in podkanclerja dr. Schärfa sta prišli prezidentova vdova in hčera.

Dunajski filharmoniki so pod vodstvom dirigenta Moralta zaigrali žalno koračnico „Eroika“. Nato je imel zvezni kancler ing. Figl žalni govor, nakar je zapel zbor dunajske državne opere avstrijsko himno. Potem so dvignili krsto in jo ob častni straži policije in orožništva nesli iz magistrata. Magistratni trg je bil napolnjen z ogromno množico, z magistratnega stolpa pa je zadonela poslovilna fanfara.

Žalni spreved se je začel pomikati med špalirjem tisočev in tisočev Dunajčanov. Na čelu spreveda so korakali policisti s plamenicami, nato orožniška godba, ki je igrala žalne koračnice, potem častni bataljon orožništva, ki mu je sledil policijski častni bataljon, cariniki in justični stražniki. Za uniformiranimi enotami je bila uvrščena pestra slika devetih stolpcev iz rož z napisi državnikov iz vsega sveta, organizacij, dežel, mest in osebnih prezidentovih prijateljev, ki so na ta način izrazili svoje žalovanje. Za mrtvaškim vozom se je premikala črna limuzina, v kateri sta spremljali prezidenta vdova in hčera. Za limuzino je stopal zvezni kancler ing. Figl, ki so mu sledili zavezniški visoki komisarji, celotna zvezna vlada, diplomatični kor, dunajski župan, deželni glavarji, državni zbor, zvezni svet, delegacije ministrstev in deželnih vlad, akademij in univerz ter političnih strank.

Pred parlamentom, v katerem je dr. Karl Renner tolikokrat govoril, se je spreved za minuto ustavil, nato pa je preko Ringa dospel ob 16. uri na centralno pokopališče.

Na pokopališču je govoril nagrobne poslovilne besede vicekancler dr. Schärf, nakar so ob Beethovnovi melodiji, ki so jo predvajali dunajski simfoniki, položili krsto s truplom zveznega prezidenta dr. Karla Rennerja v grob. Ob 16.30 so bile pogrebne svečanosti končane.

Milijarde za obrambne
potrebe ZDA

Dne 2. januarja je končal 81. kongres Združenih ameriških držav svoje zasedanje. To zasedanje je bilo, kakor naglašajo poročila ministrstva za zunanje zadeve, najpomembnejše v ameriški zgodovini. Kongres je sprejel naknadne obrambne kredite v znesku 3100 milijonov dolarjev, nadalje zakon, ki pooblašča predsednika Trumana, da lahko izpremeni pogodbe o nabavi obrambnega materiala, kakor tudi zakon o obrambnih kreditih v znesku 20 milijard dolarjev. Skupno je kongres odobril za obrambne namene 43 milijard.

Novi izdatki za obrambo v znesku 20 milijard določajo 18 milijard in 800 milijonov dolarjev za oborožene sile, 1763 milijonov za razširjenje programa atomske energije in 1834 milijonov za ustvaritev zalog strateških surovin. Zakon o civilni obrambi, ki ga je sprejel kongres zadnji dan svojega zasedanja, določa usposobljenje 15 milijonov civilnih oseb za dela pri prvi pomoči, preprečevanju požarov, nadzorovanju prometa itd.

Pevci iz Radovljice v Št. Jakobu in Št. Janžu

Na povabilo Slovenskega prosvetnega društva „Svoboda“ v Št. Jakobu v Rožu so prišli gostovat na Koroško pevci iz Radovljice in nam pod vodstvom šentjakobskega rojaka Toneta Kobentarja priredili dva nadvse dobro uspeša pevska koncerta v Št. Jakobu in Št. Janžu.

Na predvečer prvega nastopa so pevci prišli v Št. Jakob in imeli na praznik Svetih treh kraljev po prvi maši komemoracijo za padle borce iz prve in druge svetovne vojne, kjer so ob spominski plošči med petjem žalostink položili venec.

Ko si šel na dan pevske prireditve kmalu po kosilu skozi Št. Jakob, si videl številne množice, ki so se od vseh strani zgrinjale proti središču vasi, kjer stoji Narodni dom. Polni pričakovanja so obiskovalci napolnili dvorano dobesedno do zadnjega kotička in kmalu niso več pomagala opozorila redarja pri vratih, naj se občinstvo pomakne naprej in napravi prostora novim prišelcem, zakaj dvorini je bila nabito polna.

Kmalu so se na odru pojavili pevci seksteta iz Radovljice, vsi v slikovitih narodnih nošah, viharno pozdravljeni od navzočih. Ko se je poleg val navdušenja, je tovariš Šimej Martinjak pozdravil goste v imenu SPD „Svoboda“, kakor tudi v imenu vseh zbranih šentjakobčanov in okoličanov. Izrazil je veselje, da more pozdraviti brate iz svobodne domovine ter jim želel mnogo uspeha. V imenu gostov pa je spregovoril vodja seksteta tovariš Tone Kobentar, ki je prinesel pozdrave Sindikalnega kulturno-umetniškega društva „Anton Linhart“ iz Radovljice ter izročil darilo odbora.

Številni domačini so slišali petje seksteta že jutraj pri prvi maši zato so s še večjim pričakovanjem zrl na oder, s katerega bo zadonela prva pesem. In v grobno tišino so se zlili glasovi melodije „Zdravo“, za njo pa vse druge številne borbene, umetne in narodne pesmi. Navdušenje občinstva se je stopnjevalo od pesmi do pesmi ter doseglo višek pri petju naših koroških narodnih, izmed katerih so pevci morali eno ponoviti.

Nad dve uri se je vrstila pesem za pesmijo, kljub temu pa se je ob koncu vsak posamezni vprašal: ali je res že konec? Vsi bi hoteli še poslušati in uživati ob melodijah, ki so zbrane poslušalce povedle iz naših slovenskih koroških dolin preko Krasa, Gorenjske v daljno Makedonijo, po Dravi, Soči ob sinje Jadransko morje. Pele so nam o življenju, delu in borbi slovenskega naroda, o hrabrih borcih v veliki osvobodilni borbi, iz katerih so postali neutrudljivi in požrtvovalni graditelji novega doma, novega sveta.

Naslednjega dne, preteklo nedeljo, pa so se množice že zbirale v Št. Janžu v Rožu, da se udeležijo pevske prireditve. Kako hitro se je raznesel glas o dovršenem petju gostov iz

Gauleiterjevo premoženje je zapadlo državi

„Uradni list za Koroško“ z dne 23. decembra 1950 je obavil razsodbo celovškega senata pri ljudskem sodišču v Gradcu, ki določa, da je premoženje notarskega pripravnika dr. Friedricha Rainerja zapadlo v korist republike Avstrije. Sodišče je sodbo izreklo na predlog celovškega državnega pravdnštva.

Razsodba ljudskega sodišča je zanimiva, ker zamolči, da se za „notarskim pripravnikom“ Rainerjem skriva dejansko bivši nacistični Gauleiter na Koroškem, ki ga je vojaško sodišče v Ljubljani, potem ko so ga zasledbene sile izročile jugoslovanskim oblastem, že julija leta 1947 obsodile na smrt na večalnih, ker je zagrešil proti slovenskemu narodu najtežje zločine.

Koroški Slovenci smo sicer vajeni počasnosti avstrijskih sodišč kadar je treba odločiti o vrnitvi po nacistih uropanega premoženja slovenskim izseljencem, zadržanim in drugim ustanovam slovenskega ljudstva. Vendar pa preseneča, da je poteklo tudi v primeru Gauleiterja Rainerja več kakor 3 leta, preden je država končno le posegla po njegovem premoženju. Gotovo bi javnost zanimalo, koliko si ga je nagrabil v času njegovega krvavega režima na škodo slovenskega in avstrijskega ljudstva. Toda tudi o tem razsodba graškega ljudskega sodišča sramežljivo molči.

Radovljice še do Spodejga Roža, so pričali številni udeleženci, ki so se zbirali v dvorani pri Tišlerju.

Ob začetku prireditve je goste pozdrvil v imenu SPD „Svoboda“ iz Št. Janža tovariš Janez Weis, nato pa so pevci odpele svoj program; tudi tukaj je petje spremljalo viharno odobravanje občinstva, kateremu je pesem ponovno dala občutiti močno vez, ki združuje vse Slovence v narodno in kulturno enotnost, ki je ne more nihče več razdvojiti. Občutili so spet posebno globoko, da nam vsem, pa naj živimo tu ali onstran državnih meja, bije v prsih isto slovensko srce in da gojimo vsi enako ljubezen do naše slovenske kulture, ki je ena in ista kultura za ves slovenski narod.

V tem smislu je spregovoril ob koncu pri-

reditve v Št. Janžu tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze tovariš dr. Franci Zwitter in posebno poudaril potrebo po še tesnejši povezavi in kulturni enotnosti Slovencev v svobodni domovini in zamejstvu.

Kakor ob vseh drugih priložnostih, ko so pri nas gostovali bratje iz Slovenije in Trsta, ali ko so naši prosvetaši sodelovali na prireditvah v slovenski republiki, Trstu ali Gorici, tako smo občutili tudi ob priložnosti obiska pevcev iz Radovljice, da smo vsi sinovi slovenske matere, da smo bratje iste krvi. V tem prepričanju nas potrjuje tudi naša slovenska umetna in narodna pesem, ki so jo nam v tako dovršeni obliki posredovali radovljiški pevci in prav zaradi tega smo jim za njihov obisk iz srca hvaležni ter jim ob slovesu kličemo: Na svidenje!

Drugi sestanek slovenskih občinskih odbornikov v Celovcu

Celovec. — Na praznik Svetih treh kraljev so se slovenski občinski zastopniki ponovno sestali v Celovcu, da nadaljujejo s svojim posvetovanjem. Slovenski občinski mošje se zavedajo odgovornosti, ki so je prevzeli do našega ljudstva, zato so kljub slabemu vremenu prišli skupaj, ker so spoznali važnost teh razgovorov; na žalost se zastopniki nekaterih občin sploh niso mogli odzvati vabilu, ker ni bilo prometne zveze. Na posvetovanju so navzoči zastopali kljub temu osem občin slovenskega ozemlja, celo že nad 70 letni tov. Ferčnik iz Bistrice v Rožu je prišel. Tudi pot iz Raditš v Celovec ni prijetna ob tem snegu, ali če pomislimo na tovariše iz Bilčovsa in Zgornje vesce, ki se morajo peljati z vlakom v Rož in iti preko Drave peš domov.

Ob izmenjavi izkušenj se je videlo, koliko praktičnega znanja so si nekateri tovariši osvojili v dolgoletni praksi in se mlajši odborniki ob taki priložnosti marsikaj lahko naučijo. Pokazalo pa se je, da našim odbornikom na splošno manjka poznanja raznih zakonov in odredb, kar jih seveda ovira v njihovem delovanju v korist našega ljudstva.

Z zadovoljstvom so ponovno lahko ugotovili, da slovenske občinske združbe samo ena želja in en cilj, enotno sodelovanje brez ozira na politično pripadnost posameznega, za dobrobit vseh Slovencev na Koroškem. Ker je čas tako hitro minul in ni bilo mogoče obravnati vseh mnogoštevilnih problemov, so se domenili, da se v doglednem času spet sestanejo.

Do izvolitve novega zveznega prezidenta

Na podlagi člena 64 zveznega ustavnega zakona iz leta 1929 prevzame v primeru smrti aktivnega zveznega prezidenta prezidentske funkcije zvezni kancler in jih izvaja do časa, dokler novoizvoljeni prezident ne položi zaprisege pred Zveznim in Narodnim svetom.

Po določbah zvezne ustave iz leta 1920 volijo zveznega prezidenta v skupni javni seji Zveznega in Narodnega sveta. Na podlagi teh določb je bil leta 1920 izvoljen za zveznega prezidenta Miklas. Leta 1929 je bila zvezna ustava novelirana in so določili v členu 60 zvezne ustave, da voli zveznega prezidenta ljudstvo z neposrednimi tajnimi volitvami. Glasovalno pravico ima vsak, ki je upravičen voliti v Narodni svet in sicer obstoja volivna dolžnost. Izvršni zakon za volivni postopek je izšel leta 1931. Stranke Narodnega sveta pa so se zedinile za tedaj predstoječe volitve, da zveznega prezidenta še ne bo volilo ljudstvo, temveč spet Zvezni in Narodni svet. Zato sta leta 1931 Miklas ponovno izvolila le Zvezni in Narodni svet. Po vojni je bila spet uveljavljena zvezna

ustava iz leta 1929, po kateri bi moralo zveznega prezidenta voliti ljudstvo. Vendar je Narodni svet decembra 1945 sklenil ustavni zakon, ki se v členu 5 glasi: „Zvezni prezident bo prvokrat izvoljen po določbah člena 60 zveznega ustavnega zakona z dne 1. oktobra 1920 od Zveznega in Narodnega sveta.“

Domnevajo, da bodo tudi volitev novega zveznega prezidenta izvedli po postopku člena 5 zveznega ustavnega zakona z dne 13. decembra 1945, to je, da ga bosta izvolila Zvezni in Narodni svet. Pričakovati je tudi, da se bodo stranke že pred volitvijo zedinile za gotovo osebo. V tej zvezi imenujejo že nekatera imena kakor profesor Adamovich, predsednik ustavnega sodnega dvora, profesor Taucher, bivši minister in danes vodja ECA-urada, profesor Gschnitzer na univerzi v Inomostu, dr. Gleissner, deželni glavar v Zgornji Avstriji, Ender, bivši zvezni kancler in deželni glavar na Predarlskem, dr. Heintl, Körner, dunajski župan in Helmer, notranji minister.

Na Madžarskem uvajajo racionalizicijo živil

Budimpeštanski uradni list je objavil ukaz o ponovni uvedbi racionaliziranja sladkorja in moke na Madžarskem. Osnovni obrok bo 1200 gramov moke in 750 gramov sladkorja na mesec, obroki se primerno povišajo po kategorijah. Sicer bo tako moka kakor sladkor še nadalje na razpolago tudi še na prostem trgu, toda po dvojni ceni. Ni še dolgo tega, kar je bilo uvedeno popolno racionaliziranje bencina in drugih petrolejskih proizvodov. Vlada je tudi odredila, da morajo vsi privatni lastniki avtomobilov svoja vozila prodati državi in sicer po ceni, ki jo država sama določi.

Madžarski tisk objavlja na vidnih mestih besedilo odloka madžarskega ministrskega sveta o uvedbi splošne štednje. V besedilu omenjenega odloka je tudi rečeno, da „zelo napet mednarodni položaj zahteva pospešitev zgradnje socializma na Madžarskem in pa ukrepitev madžarskega obrambnega potenciala“. Zaradi občutnega nazadovanja proizvodnje v madžarski industriji, je po poro-

čilu „Daily Telegrapha“ uvedlo madžarsko gospodarsko ministrtvo izredno stanje za mesec dni. V tem času bodo storjeni odločni koraki za izboljšanje v premogovni industriji, kakor tudi v drugih panogah težke industrije. Navaja se, da so rezultati prvega leta madžarske petletke slabi in da je delovni polet industrijskih delavcev prispel do kritične točke. Kriza je nastala po istih poročilih zaradi vedno večjih pošiljk Sovjetski zvezi in zaradi nenavadno težkih ukrepov varčevanja, ki se izvajajo po navodilih sovjetskega gospodarstva svetnika v Budimpešti Varge.

In na Češkem

je nastalo občutno pomanjkanje moke in kruha. Kakor poroča časopis „Times“, v trgovinah ni mogoče dobiti moke, ki je namenjena za splošno preskrbo. Kriza je nastala predvsem zaradi tega, ker je sovjetska vlada kaznovala Češkoslovaško z ustavitvijo dobave moke, ker ni mogla dobaviti Sovjetski zvezi zahtevanih količin industrijskega blaga.

Vedno večja brezposelnost

Poročilih deželnih delovnih uradov je znašalo v decembru 1950 število registriranih brezposelnih 182.746, med temi 127.328 moških in 55.418 žensk. Od srede decembra se je število brezposelnih dvignilo za 37.720 oseb.

Tako hiter podvig števila brezposelnih je brez dvoma nezdrav gospodarski pojav in povzročja državi veliko zaskrbljenost. V primeri z leti 1948 in 1949 je bilo v Avstriji koncem leta 1950 neprimerno višje število onih, ki so brez dela in prisiljeni živeti od podpore za brezposelne oziroma od pomoči v sili. Dejansko pa je število brezposelnih še višje, ker mnogo delovnih moči pri delovnih uradih niti ni registriranih ali pa so taki, ki so zaposleni samo deloma.

V glavnem se steka število brezposelnih iz gradbene stroke, kmetijstva in gostinske obrti. Brezposelnost v gradbeni stroki pa neugodno vpliva tudi na one poklice, ki so z gradbeno stroko neposredno povezani, kakor kleparji, ključarji, mizarji itd. Zimski gradbeni načrt ni uspel, ker primanjkuje potrebnih sredstev in čakajo na denar iz ERP-sredstev. Kakor znano je bilo Avstriji za gradnjo v zimskih mesecih od ERP obljubljenih 50 milijonov šilingov.

Novi člani v Varnostnem svetu

V Varnostni svet so vstopili trije novi člani: Holandija, Brazilija in Turčija. Delegacijam Kube, Norveške in Egipta je namreč 31. decembra 1950 potekel dvoletni mandat.

Razen petih stalnih članov so sedaj v Varnostnem svetu Jugoslavija, Indija, Brazilija, Ekvador, Holandija in Turčija.

Konkurzi se množijo

Za gospodarske prilike v Avstriji je značilno, da ne narašča samo število brezposelnih, temveč tudi število konkurzov in poravnjav. Iz statističnih podatkov je razvidno, da je bilo leta 1949 378 sodnijskih poravnjav in konkurzov, v letu 1950 pa se je število dvignilo že na 502.

Melioracije bodo gospodarsko popolnoma preobrazile Prekmurje

Leta 1947, so se v Prekmurju začela velika melioracijska dela, katerih namen je vodno-gospodarska in melioracijska preobrazba vsega Prekmurja. Ta preobrazba bo kmetijstvu zboljšala, deloma pa na novo pridobila okrog 40.000 ha zemlje. Uspešno končana melioracijska dela bodo v Prekmurju osušila vsa močvirna zemljišča, preprečila poplave, omogočila namakanje med sušo in ustvarila pogoje za agrotehnične ukrepe. Osnove melioracijskih del so: razbremenili kanal iz potoka Lendava pri Murski Soboti do Mure pri Dokležovju, 14 km dolg obrambni nasip od Petiševcev do Kapce, poskusno polje v Žitkovecih z dolinsko pregrado v Bukovnici in podrobno odvajalno in namakalno melioracijsko omrežje vzdolž vsega Prekmurja. Razbremenilni kanal bo odvajal poplavne vode naravnost v Muro, s čimer bosta področja ob Lendavi in Dolnji Lendavi rešeni poplav.

Obrambni nasip bo ščitil lendavski del Prekmurja skupaj z naftnimi polji pred poplavami Mure.

Na poskusnem polju v Žitkovecih ugotavljajo najprimernejše načine osuševanja in namakanja in hkrati določajo kulture, ki bodo na meliorirani zemlji Prekmurja najbolj uspevale.

Obrambni nasip od Petiševcev do Kapce je zgrajen v dolžini 14 km, manjkajo mu pa še objekti za odvajanje površinske vode. Razbremenilni kanal je zgrajen v dolžini 4 km, prav toliko pa ga je treba še zgraditi. Tudi vsa druga dela gradijo pospešeno.

Trgovina državnih posestev v Ljubljani

je začela z uspehom posredovati na trgu, saj so cene njihovih blaga znatno nižje. Krompir prodajajo za 4 din ceneje, endivijo za 15, kolerabo za 10, kisló zelje za 5 din, surovo maslo za 70 din, jajca za 5 din. Ljubljancani so zelo zadovoljni z novo trgovino državnih posestev, zlasti, ker vpliva na cene pri privatnih prodajalcih, ko so začeli z monopolnim navijanjem cen.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Umrl je Zdravko Vertič

Dne 7. januarja je umrl na Doleh pri Borovljah vztrajni in požrtvovalni bореc za narodne pravice koroških Slovencev, tovariš Zdravko Vertič po dolgotrajni in težki bolezni v osemindesetletni starosti.

Le v kratkih obrisih hočemo prikazati življenjsko pot moža, ki je bil vzor narodnjaka in neuklonljivega značaja.

Rodil se je v Borovljah 8. februarja 1893. Tam je tudi obiskoval ljudsko in puškarsko šolo, katero je nadaljeval v Münchenu in Bremenu ter prejel diplomu za puškarsko obrt. Med prvo svetovno vojno je bil zaradi svoje srčne napake oproščen vojaške službe in dodeljen vojni industriji, v kateri je delal (v tovarni Manfred Weiß v Budimpešti) šest let in se vrnil v svojo domovino tik pred plebiscitom 1920. leta. Takoj po svojem prihodu v domači kraj se je vključil v narodno delo, kateremu je ostal zvest do svojega zadnjega diha. Vzgoja v narodnem duhu, s katero je ucepljal kaplan Arnuš v Borovljah mladini narodno zavest, je zapustila tudi v mladem Zdravku trajne sledove. Že v zgodnji mladosti je postal član „Sokolov“ in se v njegovem okviru boril za ožrto slovensko narodnost. Skozi 18 let je zastopal kot odbornik objektivno in nepristransko koristi in težnje domačega prebivalstva v mestnem občinskem svetu v Borovljah. Bil je med ustanovitelji borovljskega konzuma, katerega delo je nadzoroval dolga leta kot član „nadzornega sveta“.

Na vseh področjih narodnega življenja se je udeleževal z vneto silo, tako kot združnik in vodilni prosvetni delavec — bil je duša vsega kulturno-prosvetnega življenja domačega društva in njegov dolgoletni predsednik — kakor politični funkcionar slovenskih organizacij, ki so združevale naš slovenski narod na Koroškem v borbi za svoje pravice.

Fašizem ga je 1941. leta vrgel v ječo in ga nato pregnal z domače zemlje v mrzlo tujino. Že v času izseljenstva je bodril svoje sotrpine in nikdar ni izgubil vere v življenjsko silo in srečnejšo bodočnost svojega ljudstva. Takoj ko se je vrnil iz izseljenstva na svoj dom, se je kljub svojemu šibkemu zdravju brez strahu in oklevanja zastavil z vso svojo osebo za pravice teptanega ljudstva kot neomahljiv in zvest tovariš.

Kot izkušen, trezen in moder svetovalec je sodeloval kot odbornik v Pokrajinskem odboru Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško v Celovcu, kot podpredsednik Okrajnega odbora OF v Borovljah, po ustanovitvi Demokratične fronte delovnega ljudstva pa spet kot član Pokrajinskega odbora DF, kot podpredsednik okrajnega odbora DF v Borovljah, v Zvezi slovenskih izseljencev, kot predsednik Slovenskega prosvetnega društva v Borovljah in vneti zadruhar domače Hranilnice in posojilnice v Borovljah. Bil je stalen sotrudnik slovenskega tiska in do zadnjega marljiv dopisnik naše rubrike „Po naši zemlji“.

Kljub svoji izčrpanosti ga ni zapustil neumnosti, vedno sveži in skoro mladostni polet v delu in skrbi za svoje ljudstvo, kateremu je hranil v svoji duši še mnogo neizpoljenih upov, kar izpričujejo tudi njegove besede, ki jih je izrekel v zadnjih dneh pred smrtjo:

„Umreti, bratje, ni težko,
pustiti nade, je hudol!“

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu
naznanja

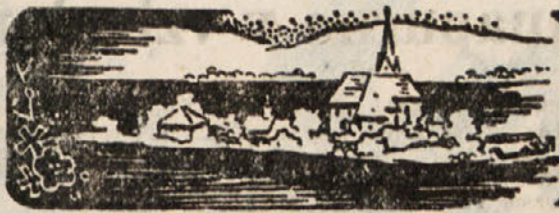
vsem Slovenskim prosvetnim
društvom, da je umrl tovariš

Zdravko Vertič

predsednik Slovenskega prosvetnega
društva v Borovljah po dolgotrajni
in težki bolezni v 58. letu svoje
starosti.

Globoko se klanjamo njegovemu spo-
minu vsi prosvetni delavci, ki nam
je dal s svojim delom in življenjem
svetel vzor vztrajnega borca za kul-
turne pravice slovenskega naroda na
Koroškem.

Celovec Osrednji odbor

Po naši zemlji

Radiše

Ob začetku leta je umestno, če se tudi iz Radiš spet enkrat oglasimo v listu. Ne bomo objavljali število rojstev, porok in smrti v preteklem letu, ker bi to čitatelje brčkone dolgočasilo, za domače potrebe pa izvemo te številke iz ust g. župnika.

Za javnost bomo raje napisali nekaj besed o načinu, kako pri nas upravljajo občinske zadeve. Ne moremo se pohvaliti, da bi bilo vse v redu. Predvsem pogrešamo demokracijo v vodstvu občine.

Naš sedanjí župan še menda ni slišal, da vodijo drugod po Koroškem občinsko politiko izvoljeni občinski odbori, ne pa samo župan in občinski tajnik. To je bilo v navadi v času diktature, najprej Dollfuss-Schuschniggove pozneje pa Hitlerjeve. Ti časi so pa vendar že daleč za nami! Spet je v veljavi zakon, da mora župan sklicati najmanj vsake tri mesece enkrat vse občinske odbornike na odborovo sejo. Od volitev pa je poteklo že 10 mesecev, občinski odbor pa se je v tem času, v kolikor vemo, šele dvakrat sestel. Na prvi seji je bil celo soglasno sprejet sklep, da bodo seje v sobotah, ko imajo odborniki bolj čas za to. Ne vemo zakaj je župan prekršil ta sklep in sklical drugo sejo na torek. Izgleda, da so mu sklepi deseta briga, posebno še, ko niti zakona ne upošteva. Kakor je slišati, se večina Radišanov ne strinja s takim samovoljem, češ, čemu smo pa pravzaprav volili svoje odbornike. Pri takem načinu samopašnosti enega ali dveh se zgodi marsikaj, kar večina občanov odklanja.

Mnogo ljudi se vprašuje zakaj n. pr. travnika pri šoli ni dobil več v najem mali kmet Smrečnik, kateremu je brez dvoma bolj potreben, kakor pa trikrat večjemu posestniku p. d. Potoku. Če bi se bilo o tem odločalo na seji občinskega odbora, bi se gotovo vsi slovenski odborniki zavzeli za to, da se podpre malega človeka, ne pa takega, ki ima svoje zemlje dovolj. Slišali smo, da sta bila tudi oba zastopnika SPÖ istega mnenja kakor slovenski odborniki. To sta vedela tudi ÖVP-jevski župan in občinski tajnik, pa sta obšla sklepanje v občinskem odboru z izgovorom, da je za oddajo šolskega travnika pristojen baje šolski svet.

Tudi o nameravani oddaji lova v najem se sliši, da župan nekaj ukrepa ne da bi se bil posvetoval na seji z občinskim odborom, in ne vemo, če se ne bo skuhalo iz tega nekaj, kar bi lahko bilo v škodo občinskemu gospodarstvu.

Pred volitvami je bilo mnogo govora in propagande za napeljavo elektrike. Tudi sedanjí župan se je takrat delal zaskrbljenega

za napredek naših gorskih vasi. Potem pa je vse spet utihnilo. Sej občinskega odbora ni, in tudi o tem nič ne vemo, da bi se bil župan sam kje učinkovito potrudil za to. Slej ko prej brlijo po hišah petrolejke, in še to samo tam, kjer je še kaj petroleja v zalogi. V trgovinah v Celovcu ga namreč zaman iščemo, čeprav je v „prosti prodaji“. Ponekod morajo ljudje svetiti spet s treskami kakor pred pol stoletjem.

Glede občinskih zadev je potrebno, da se slovenski odborniki v bodoče postavijo bolj na noge in ne dopuščajo več, da bi se o občinskih stvareh odločalo brez celotnega odbora. Kakor slišimo, so tudi volilci, ki so glasovali za SPÖ, istega mnenja in se jezijo na svoja dva zastopnika, ker sta s svojim zadržanjem pri volitvi župana zakrivila, da je župansko mesto zasedla ÖVP, čeprav so bili slovenski glasovi v večini.

Našim slovenskim odbornikom, ki še nimajo izkušenj v upravljanju občine, pa priporočamo, da se temeljito seznanijo z zakoni in pravicami, ki jim jih nudi, da bodo čimbolj sposobni za svoje delo v korist vseh občanov.

Snežni zameti v okolici Šmohorja

V prvih dneh novega leta je padlo v Ziljski dolini in Lesachtalu toliko snega, kot ga ne pomnijo že 40 let. V 48 urah je padlo snega do poldruga metra visoko. Ogromne snežne mase so povzročile naravnost katastrofo. Skoraj 40 občin v Zgornji Zilji in Lesachtalu je bilo od prometa dobesedno popolnoma odrezanih in se je ponekod pojavilo že pomanjkanje živil, ki jih v prvem času niso mogli dovažati. Pod težo snega so se podirala ostrejša in kozolci.

Ogromni plazovi so popolnoma ohromeli cestni promet. Cesto in železniško progo pri Dropoljah je zasul 200 metrov dolg in 5 metrov visok plaz. Jutranji vlak v smeri proti Podklostru je obtičal pri Cajni, vsi ostali vlaki pa so imeli silne zamude. V Šmohorju se je pod težo snežnih mas podrlo neko gospodarsko poslopje.

Za čiščenje cest in zopetno vzpostavitev

RESNICA PRI BOROVLJAH

Po kratki mučni bolezni je preminula mati Krajevčinja. Njeno življenje je bilo posvečeno družini in domu ter vzgoji treh otrok, od katerih eden še hodi v šolo.

Pogreb je bil v soboto, 6. januarja t. l. Domači pevci so ji zapeli v slovo žalostinke. Naj počiva miru, preostalim pa naše sožalje!

GLOBASNICA

Ivan Cirgoj iz Globasnice — kdo ga izmed naše starejše generacije ni poznal? V 77. letu svojega življenja je za vedno zatislil svoje oči mož, ki je bil dolga leta središče slovenskega prosvetnega in političnega gibanja v Globasnici. V okviru takratnega prosvetnega društva se je izživiljal in društvo je po njegovih neurtudni delavnosti in pogonskim elanom cvetelo. Dobro se je zavedal, da je prosveta jamstvo za narodov obstanek, zato je v tem smislu tudi deloval. Prosveta z odra, prosvetne knjižnice, slovenska pesem so bila sredstva, ki se jih je posluževal. Bil je organist in prvovrsten tenorist ter kot pevec znan daleč preko svoje domače vasi. S Cirgojem je odšel kos stare, trdne in zavedne Globasnice.

Na Štefanovo preteklega leta smo Ivana Cirgoja ob ogromni udeležbi položili v ljubljeno domačo zemljo. Pevci so mu zapeli žalostinke, posmrtnico pa je govoril gospod župnik Sekol in naglasil pokojnikove vrline. Odpočij si v miru, vrli mož!

BILČOVS

Iz štatistike župnega urada posnemamo, da je bilo v naši župniji v letu 1950: 25 rojstev in 6 smrtnih slučajev. Porok je bilo 6 doma in 3 drugod, skupno torej 9.

prometa so založili vse razpoložljive delovne sile. S plugi za sneg so delali s polno paro in s podvojenim številom moštva. Železniška uprava dela s 40 možmi pri odstranitvi plazu pri Dropoljah.

Obilen sneg je zaviral promet tudi v številnih krajih beljaškega okraja.

HODISE

Le malo tednov traja letos pustni čas, v katerem je navada, da se mnogi poročijo. Zato je tudi mladi Petronc pod Lipó pohitel in imel že kar na Štefanovo na svojem domu veselo ženitovanje. Zeninu, ki je član Slovenskega prosvetnega društva „Zvezda“, in njegovi nevesti so domači pevci do pozne ure prepevali naše slovenske pesmi. Vilemu mlademu paru, Zenin je bil tudi izseljenec, želimo na življenjski poti mnogo družinske sreče in uspehov polno bodočnost.

Pionirji, pozor!

V nedeljo, dne 14. januarja 1951, ob pol 12. uri bo v radio Ljubljana oddaja za koroške pionirje.

Poslušajte predvsem tisti, ki ste bili ob počitnicah na morju!

Ksaver Meško:

NA POLJANI

4. Nadaljevanje

Skrb je bila v očeh, ko je pogledala po sobi, kjer sta igrala najmanjša, skrb v pogledu, ko se je ozrla skozi okno na cesto, kjer so se kepali z Nandetom Rudolf, Gabriel in Janezek. Preko čela ji je risala skrb s trdo roko gube, ob ustih ji je podaljšala zareze. Staro je bilo v tem hipu njeno lice in temno, tako starikavo in mračno skoro lice skrbi, sedeče tesno ob nji in ji govoreče venomer:

Dolga bo zima in huda. In glej, revščina je v hiši... Hudo bo, Ana.“

A kaj je bilo deci za skrb! Niso je videli. Ni upala pristopiti k njim, ne se jih dotakniti z mrzlo roko. Kaj je bilo deci za zimo, za mraz in za prihodnost? Jasne so bile oči, od veselja blesteče, ko so pazile, kdaj in od kod prileti kepa, da se ji izogrejo. Radostno je bilo srce. Nič mraza ni prodrlo vanj, dasti je bila obleka tanka in obnošena, mokra od kep, letečih od vseh strani. Vriskala je duša, nič ni gledala naprej na cesto življenja, nič ni videla žalosti in nesreče, sedečih na kantonih ob cesti, čakajočih da dosepejo do njih.

Vriskala je duša, smejala so se usta, da je odmevalo jasno in glasno pod gostim mrtvaškim prtom. Zavzela se je starka na gori, ustrašila se je srečnega, brezskrbnega smeha in je pričela polagoma dvigati gosti beli pajčolan, da ga shrani za drugo priložnost.

Dol po cesti je prišel Florijan. V nedeljo ni hodil v trg po pošto. Po verečnicah se je porazgovoril pred cerkvijo s tem, z onim ali je spremljal prijatelja, dobrega znanca kos poti proti domu. A danes ni dobil nikogar, preslabo je bilo vreme. Ono malo vernikov, kar jih je prišlo v cerkev, se je poizgubilo tiho in naglo, kakor bi se poizgubili v novopadli sneg.

Komaj so zagledali deca prihajajočega dol po cesti, so zagnali še hujši hrušč in so mu hiteli naproti.

„Striček, pojedete k nam? — Nam poveste kako novo pravljico? — Ali ste nam prinesli kaj, striček?“

Kričali so kakor vrabci, ki jih podi veter čez polje, in so lačni, ker požeto je polje, sneg je zapadel strnišče.

Ze so bili pri njem. Grabili so ga za roke, segali so mu v žepe.

„Deca, deca...“

Mrmral je, enkrat je celo odmaknil roko, kakor da se jih hoče otresti, a lice mu je rdelo od veselja, radost mu je žarela iz oči. Laskala mu je ljubezen otrok, ljubezen rešnična in neprisljuna. Sam je stal v življenju, zapuščen samotno drevo ob cesti. Tro-pa vrisčečih vrabcev je sedla nanj, in zatrepetalo je od radosti in samotnem deblu.

„Vedeli smo, striček, da nam prinesete kaj.“

V veselem, glasnem sprevedu so ga vedli po ozki, slabo izhojeni gazi s ceste preko k hiši vdovini in v sobo. Krenil bi morda Florijan najpoprej med topoli noter na Trate, a zdaj ni mogel: bil je jetnik malih.

Skoro polna je bila soba vdovina. Porivali so drug drugega, stopali so si na noge; vsak je hotel biti bliže stričku.

„Striček, pripovedujte zdaj.“

„A kaj, malčki?“

„O Repoštev, striček.“

„Ah kaj, rajši o Zlatolaski.“

Nande bi rad slišal o Zlatolaski.

„Vem, tebi ugajajo zlati lasje kraljičini. A ti bi jih pač odrezal in bi jih prodal.“

„Prodal? Mislim, da ne.“

Stric je pripovedoval o Repoštev, Nande je poslušal raztreseno, napol. Ne, zlatih las kraljičinih bi gotovo ne prodal. Skrnil bi jih rajši, če bi dobil kakega. V skrinjo, pod obleko bi jih zakopal, povsem na dno, in bi zaklenil skrinjo. A ponoči, v svetli mesečini, bi vstal. Šel bi po prstih k skrinji, čepel bi ji

8078 m na visoki vrh Anapurne v vzhodni Himalaji

Vesti, ki prihajajo iz dežel, kjer se dvigajo najvišje gore sveta proti nebu, so podobne kot po vsem svetu: napetost v tibetanskem vprašanju, pojačanja straž na tibetansko-indijski meji in podobno. Še bolj mračne so vesti, ki prihajajo iz raznih himalajskih predelov. V gornjem delu pokrajine Assan so bili v sredini meseca avgusta tako močni potresni sunki, ki jih človeštvo v svoji zgodovini ne pomni. Nekontrahirane časopisne vesti govore, da so ti potresni sunki spremenili v himalajskem sistemu toke rek ter zvižali in znižali že itak malo preiskane gorske grebene. Ker gre za kraje, ki so najteže dostopni na zemlji, bo pretlelo še precej časa, preden bomo dobili zanesljive vesti, ali so se res izvršile v teh predelih znatne spremembe, ki naj bi spremenile poznane gorske oblike teh krajev. Zaenkrat je le gotovo, da je prebivalstvo Assana silovito trpelo po potresu, da so razrušena vsa naselja zgornjega Assana, da so v posameznih krajih zaradi potresnih sunkov reke spremenile svoje tokove in s poplavlami še bolj povečale bodo in nesrečo porušeni krajev.

Poleg neprijetnih vesti pa smo prejeli iz teh krajev tudi veselo novico, ki priča, da duh raziskovalcev ne miruje tudi v najtežjih prilikah. Začele so se množiti ponovno kot v letih 1939 geografske ekspedicije v himalajskem masivu. Poleg raznih manjših ekspedicij so bile letos najbolj aktivne francoska, škotska in norveška odprava. Posebno presenetljiv za ves svet je bil uspeh francoske odprave. V kako težko pristopnem svetu so delali francoski raziskovalci, izhaja iz dejstva, da je šele po 23 dnevih dospela v svet vest, da je dne 3. junija stopila prvič na teme osemstisočaka človeška noga, in sicer naveza Herzog-Lachenal na 8078 visoki vrh v vzhodni Himalaji, na Anapurno.

Doslej so ugotovili raziskovalci Himalaje 14 vrhov, ki presegajo 8000 metrov in ki jih še ni zavzel noben planinec, če izzamemo tragični primer Angleža Malloryja, katerega so že videli blizu samega vrha najvišje gore, Mt. Everest, ki se pa od tam ni več vrnil. Tako je veljal pred sedanjim francoskim uspehom še zmiraj kot rekord angleški vzpon iz leta 1936 na Nanda Devi, visok 7821 metrov. Francoski uspeh je toliko bolj presenetljiv, ker je v predvojnih letih nič manj kot 23 odprav zaman naskakovalo leto za leto z dolgotrajnimi pripravami pet najbolj znanih osemstisočakov v himalajskem pogorju. Znan je nesrečni konec Malloryjeve ekspedicije na Mt. Everest, trdovratnost raznih zapovrstnih ekspedicij na Nanga Parbat, ki so skoraj v vsakem taborišču pustile po enega mrtveca; zato še bolj preseneča hitri letošnji uspeh Francozov, med katerimi je bil edino en član, ki je že imel izkušnje v himalajskem vzpenjanju.

Francoska ekspedicija je pričla 15. maja v Baglung, med rižnimi polji odšla v gore in si postavila za svojo prvo nalogo vzpon na

vrh Dhaulagiri. Francozi so zato postavili prvo taborišče v senci njegovih ledenikov.

Dhaulagiri jih je spominjal s svojimi ogromnimi visečimi ledenimi stenami na znano severno steno Eigerja, seveda v neprimerno večjih dimenzijah. Dhaulagiri jih je sicer s svojimi seraki in neprestano bobnečimi lavinami gladko odbil, vendar so ohranili še toliko energije, da so poskusili naskočiti Anapurno. Kot doslej vsaka odprava v Himalaji so morali tudi Francozi hiteti, da jih ni prehitel monsum, ki s svojimi nizkimi oblaki onemogoči sleherni gibanje v himalajskem visokogorju. In res se je naveza Herzog-Lachenal že 3. junija povzpela na vrh Anapurna brez velikih žrtev. Le pri vrnitvi sta morala pronočiti v višini 8000 metrov na odprtem v neki špranji in so jima pri tem zmrznili prsti na rokah in nogah.

Škotska ekspedicija ni dosegla tako senzacionalnih uspehov kot francoska, saj si je postavila za smoter le, da razišče rečni sistem Danligange, ki se pozneje združi z Alaknando in skupaj z njo tvori veletok Ganges. V porečju Danligange so se Škotje skušali povzpeli na vrh Bethartoli, 6946 m, toda niso uspeli. Pač pa se jim je posrečilo kasneje zavzeti kljub monsumskemu vremenu vrh Ura Tirche, visok 6783 m, ki je eden izmed redkih vrhov, ki nosi ime zaradi svoje dominantne pozicije nad eno izmed najvažnejših poti, ki vodijo iz Indije v Tibet. Stotine in stotine drugih vrhov pa sploh nima nobenega imena, ker ni nikogar, ki bi jim ga nadel. Preiskali so nato malo znano pot preko prelaza Unta Dhurna 5880 m.

Norveški profesor Arne Naess je objavil prve dni septembra t. l. poročilo, kako je z norveškima plezalcema Perom Kvernbergom in Henryjem Bergom ter z angleškim kapitanom Streatherjem došel na 8084m visok vrh Tirich Mira v himalajskem gorskem sistemu. Najvišje taborišče so postavili Norvežani v višini 7700 metrov. Zanimivo pri zavzetju tega vrha je dejstvo, da se je najprej povzpeli na vrh Kvernberg sam in naslednji dan še ostali trije člani ekspedicije. V snežni vrh so zasadili zastave Norveške, Pakistana in Združenih narodov.

Razgled s tega orjaka sta takole opisala: „Dve stvari sta napravili na nas globok vtis. Prvi, da se vrhovi v porovršini tisočev kvad. km okrog nas bili videti kot majhni prtilkalci, čeravno so bili višji od Mont Blanca. Prešinjala nas je neko čustvo, kot da smo na nekem drugem večjem planetu. Drugi močan vtis je bil pogled na zeleno dolino Susum, ki se je raztezala proti jugu. Kontrast med mrzlim ogromnim svetom vrhov in to majhno zeleno liso nas je globoko presunil. — Zelo globoke in široke doline v smeri proti Kitajski (Vzhodnemu Turkestanu) in Afganistanu so bežale izpod meglice razgretega in prašnega zraka. Iznad te meglice so moleli vrhovi, višji od 3000 m s svojimi

večinoma golimi kovinskorjavimi stenami. Neštevilne gore z večjimi in manjšimi ledeniki so se dvigale v zračne plasti, kjer so križarili beli ali tudi temni oblaki. Samo orjaki višine Tirich Mira so moleli visoko iznad teh oblakov. V Afganistanu nam je posebno padel v oči ogromen nepoznan vrh. Videli smo tudi vrh Nanga Parbat in nekoliko orjakov v Karakorumu. Iz daljave so bili videti ti orjaki kakor tesno skupaj stisnjena skupina.“

Z veliko zaskrbljenostjo gledajo v bodočnost geografske odprave raznih narodov, ki

se odpravljajo prihodnje leto v razne neraziskane predele Himalaje. Ali bodo takrat našle take oblasti, ki bodo dovolile raziskovanja? Še sedaj se čutijo posledice, da so vsa raziskovanja od leta 1939 do 1946 morala počivati. Beganja avstrijskih plezalcev, ki jih je vojna zalotila v teh krajih vkljub knjigi, ki so jo tam izdali, komaj moremo imenovati raziskovanje. Tudi italijanski vojni ujetniki so z dovoljenjem oblasti obiskovali in raziskovali Himalajo Punjaba in seveda enega izmed vrhov v verigi imenovali Cima Italia (6166 m).

Zveza slovenskih izseljencev

naznanja

vsem bivšim izseljencem in sotripinom, da je v nedeljo, dne 7. januarja 1951 umrl v 58. letu starosti tovariš

Zdravko Vertič

Vsem bivšim izseljencem bo ostal v trajnem spominu.

Celovec

Odbor

Zveza slovenskih zadrug v Celovcu

sporoča

vsem slovenskim Hranilnicam in posojilnicam, zadrugam ter vsem združnikom, da je v Borovljah umrl tovariš

Zdravko Vertič

član upravnega odbora in tajnik domače slovenske Hranilnice in posojilnice.

Celovec

Zveza slov. zadrug

Upravni odbor

Demokratska fronta delovnega ljudstva

sporoča

da je v nedeljo, dne 7. januarja 1951 v 58. letu starosti preminul tovariš

Zdravko Vertič

požrtvovalni borec za pravice koroških Slovencev, dolgoletni odbornik v mestnem občinskem svetu v Borovljah član Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte in predsednik Okrajnega odbora Osvobodilne fronte v Borovljah, član Pokrajinskega odbora Demokratične fronte delovnega ljudstva, član Okrajnega odbora Demokratične fronte delovnega ljudstva in marljiv dopisnik „Slovenskega vestnika“.

Koroški Slovenci se ga bodo spominjali v trajni hvaležnosti.

Okrajni odbor

Borovlje

Pokrajinski odbor

Celovec

tiho, brezšumno bi vzel dolge zlate lase in bi jih ponesel k oknu, da bi se sipala srebrna mesečina v valovih na nje in bi trepetala na njih božajoče in kakor v začudenju in bi se odbijala od njih kakor v strahu in bi se vračala kakor začudena zopet k njim... Čudovito bi bilo.

Stric je dokončal o Repoštevju, pripovedoval je že o kralju Matjažu. Poslušali so zavzeti, s široko odprtimi očmi. Gabriel ni upal niti dihati, da ne presliši besedice ne. Poslušal je najrajši izmed vseh. Vse je oživelo pred njim ob pripovedovanju. Vso veliko votlino je videl v domišljiji. Čudovito je krasna, lepša nego cerkev poljanska, da, lepša celo nego ona doli v trgu, ki je bil z mamo že nekaterikrat v nji in se ni mogel načuditi njeni krasoti. A še lepša je votlina, kralja Matjaža čudežna spalnica. S stropa vise še večji lestenci nego v cerkvi, iz suhega zlata kovani, kakor trdi striček, ki je poučen pač natančno o teh čudesih. Skovali in vili so jih umetniki palčki, v kovačnicah, skritih globoko v gorah, ob ognju, hlapecem iz zemlje, ko udari kralj palčkov po nji s čudotvorno palico. Večno traja, kar se ovari s tem plamenom. Demanti vise na lestencih mesto sveč. Plante in bleste svetleje nego sto sveč, da niti pogledati ne moreš v nje. Zaboje te oči, kakor bi strmeli v sončni plamen ob vročem poletnem poldnevu... Sredi dupline spi stari kralj. Ob belo roko naslanja glavo z zlato krono kronano; blede mu je lice,

snežno bela brada se vije okoli in okoli mize; zlat meč leži na mizi in čaka, da ga zgrabi močna roka kraljeva in ga zavijti v znamenje svete vojske, ki naj reši ves svet... Na vse strani po votlini leže vojaki, vsak z mečem v roki, svetlim, kakor bi ga osnažil in obrusil pravkar, pripravljeni, da udarijo na prvi klic, na mig očesa... Kdaj pride pa čas, da se odpre gora in prihrumi kralj z vojsko na dan?

Vse je oživila domišljija.

„Mislite, striček, da je krona kraljeva iz suhega zlata?“

Nasmehnil se je to pot.

„Kaj ne, Nande, bogatin bi bil v hipu, če bi jo dobil?“

„Ne bi bil greh, če bi jo vzel. Kralja le teži. Zato mu pač glava leze niže in niže na mizo.“

Napol začudeno so pogledali deca, napol plašno. Da bi smel vzeti kdo staremu kralju krono, da bi upal kdo, se jim je zdelo neverjetno. Če bi se predramil kralj ob tem...!

„In vsi meči so iz zlata, pravite, in čelade in ščiti vse velike vojskine trume? In polne kadi zlata stoje ob stenah?“

Nande se je zasanjal. Ko bi našel oni čudotvorni kamen, ki trdi stric o njem, da se je treba le dotakniti z njim gore in že se odpre — glej, hipoma bi ležalo neskončno bogastvo pred začudeno dušo. V eni uri, v

trenutku, bi postal reven fant bogat kakor kralj devete dežele, ki pravi stric o njem, da je najbogatejši na svetu... Še isti dan bi kupil kočijo in konje, četiri vrance, in bi se popeljal skozi vas kakor se pelje včasih grof doli iz gradu ob trgu. In če bi prišel mimo Tone in bi vzel ponižno klobuk z glave in bi se priklonil globoko, resnično, še pogledal bi ga ne...!

„A zdaj bo dovolj, deca. Moram iti.“

„Ostanite še striček.“

„Pridem kmalu spet in vam povem novo storijco. Danes moram še k teti kovačevi.“

Vedel je, da pije kovač Luka na Gornji Poljani, in da je meta sama, sama z vedno zvesto družico, z žalostjo.

IV.

Kovačica je sedela ob vstopu Florijanovem, na nizkem stolcu ob peči. Na klopi ob nji je ležal časnik, star in umazan, in troje četrto pisem, strganih že deloma.

Florijan je postal na pragu. Meta ga niti opazila ni. Glavo je naslanjala v roki, oprti ob kolena, in je strmela pred se.

„Si sama, Meta?“

Pogledala ga je, kakor bi bil tujec. Motrila je nekaj časa, preden je izgovorila.

„V takem vremenu prihajač, Florijan?“

„Šel sem mimo in sem se oglašil.“

„Sedi.“

Vzela je časnik in mu ga je ponudila.

„Beri, Florijan.“

Vedel je, kaj naj bere. Bral je isto že desetokrat od dne, kar je prinesel časnik v kovačnico. Izročil mu ga je v trgu trgovec, ki je poznal vaščane.

„Ali že ve kovačica?“ — ga je vprašal, ko je šel s pošto mimo.

„Kaj?“

„Da se ji je ponesrečil sin v rudokopih v Nemčiji.“

Plašno so zastrmele oči selove, stisnilo se mu je v prsih srce. V hipu je vstala pred njim podoba kovačice, polne skrbi za deco, razkropljeno po svetu, bojne od te skrbi in od žalosti nad svojo zapuščenostjo. Videl se je že, kako vstopi k nji v sobo in jo udari v lice in jo zadene v srce, prekipelavoče ljubezni materinske. Videl je, čutil je že nje no bol, in še njega je zabolelo srce.

„Tukaj, ponesi ji časnik.“

Težka je bila tistega popoldne pot iz trga. Vidi Bog, kolikokrat je bral med potjo novico, kratko in suhoparno, zato tem strašnejšo. A še je prišel prezgodaj v vas. Dolgo se je mudil na pošti, da se je hudoval stari učitelj, ko je prinesel pisma v šolo. A ko je zvedel novico, je zadržalo v očeh tudi starcu. Zabolelo ga je v srce: Ivan, ponesrečenec, je zrasel pred njegovimi očmi; bil je izmed najpridnejših učencev. Pomislil je na že dovolj bridko usodo kovačice — pekoče je zaskelilo v srcu.

(Dalje)